

تحلیل اقتصادی نهادهای و نظامها

Analysis of Institutions and Systems
Economic
Svetozar Pejovich
Norwell, Mass: Kluwer Academic
۱۹۹۵, PP. ۲۲۱, index

چکیده

این کتاب مجموعه مقاله‌هایی است درباره نهادها و حقوق مالکیت تولید و مبادله حقوق مالکیت و بنگاه. در این مجموعه به اقتصاددانان نهادگرای اولیه و نیز به نقش فرهنگ در مالکیت اشتراکی توجه چندانی نشده است. نکته مهم آن است که اقتصاددانان نهادگرای اولیه احتمالاً برخلاف پژوهش منقذ خواهند بود که وجود حقوق مالکیت خصوصی الزاماً موجب جدایی ثروت از قدرت نمی‌شود و دیگر آنکه در جوامع سرمایه‌داری و سوسیالیستی میان تصمیم‌گیرندگان و افراد زیربست آنها ارتباطی وجود ندارد؛ مثلاً تصمیمات ناکارآمد مدیران کارگران را به شدت در معرض بیکاری قرار می‌دهد.

کتاب پژوهش بیشتر به مجموعه‌ای از مقالات می‌ماند تا کتاب. این مقالات به قسمت‌هایی تقسیم شده‌اند و مقولاتی چون نهادها و حقوق مالکیت تولید و مبادله حقوق مالکیت و بنگاه را مورد بررسی قرار می‌دهند. در دو فصل اول، شرح مختصری از مسئله انتخاب و مروری اجمالی بر ظهور ایندولوژی‌های سرمایه‌داری و سوسیالیستی ارائه می‌شود. در فصل سوم نهادها به مثابه هترتیتات قانونی و متعارف برای برقراری تعامل‌های انسانی تکراری» تعریف می‌شوند که کاربرد اصلی آنها عبارت است از: «افزایش پیش‌بینی‌پذیری رفتار انسان» در این جا تمایز جالبی میان «سنت خردگرا یا فرانسوی» که گرایش خاصی برای قانونگذاری برونزا دارد و «سنت تجربی یا انگلیسی» که مشخصه آن قانونگذاری غیراجباری، خودجوش و درون‌زاست» برقرار می‌شود. روشن است که پژوهش، همسو با هایدک طرفدار رویکرد انگلیسی است اما سواى این بحث برای خواننده آن قدر که باید مشخص نمی‌شود تا بتواند تصور سودمندی از مسایل مطرح شده داشته باشد. در فصل چهارم ویژگی‌های کارای قوانین وضع شده بر مبنای رویه قضایی در مقابل قانونگذاری از سوی ارگان‌های پارلمانی بیان می‌شود. در فصل پنجم، توان حقوق مالکیت خصوصی بر حسب کارایی و کنترل قدرت سیاسی مطرح می‌شود.

در فصول ششم و هفتم اهمیت هزینه‌های معاملاتی در مبادله بررسی می‌شوند. به علاوه این نکته مورد توجه قرار می‌گیرد که گرچه هزینه‌های معاملاتی مثبت ممکن است مانع از تخصیص منابع به سوی ارزشمندترین موارد کاربرد آن

جیمز رونالد استانفیلد
مترجم: محمد استوار

شوند باز هم سرمایه‌داری، نظامی کارا خواهد بود. بدین معنا که تلاش مداوم برای گسترش حوزه بازار را نهاده می‌سازد. در فصل هشتم، محصولات‌های اعمال شده بر مبادله، از جمله کنترل قیمت‌ها، سهمیه‌بندی و تبعیض مورد بحث قرار می‌گیرد. در اینجا پژوهش برخلاف مشاهدات تجربی اظهار می‌دارد که تبعیض از رهگذر نفع شخصی مبتنی بر رقابت حذف خواهد شد. در فصل نهم به بحث درباره اقتصادهای مبتنی بر برنامه‌ریزی دستوری (CPE) پرداخته و اظهار می‌شود که این اقتصادها به لحاظ تاریخی انتقادی نبودند بلکه حاصل بلاواسطه مبنای آموزه سوسیالیستی بودند. نتیجه‌گیری عمده‌ای که محتمل به نظر می‌رسد آن است که اقتصادهای مبتنی بر برنامه‌ریزی دستوری به شکل مفرط و شدیدی متحمل هزینه‌های معاملاتی سنگین می‌شوند. فصل دهم به بحث درباره نوآوری اختصاص یافته است. بی‌هیچ پیوند روشنی با تحلیل هزینه‌های معاملاتی. مع‌هذا این نکته خطیر خاطر نشان می‌گردد که «هر چه تعداد افرادی که آزادی نوآوری داشته باشند بیشتر باشد احتمال افزایش جریان این نوآوری‌ها نیز بیشتر خواهد بود». افسوس که این بحث حاشیای، مؤید این امید نیست که در اینجا پژوهش هم با استدلال آیز (Ayres) و هم با استدلال داگر (Dugger) در طرفداری از مشارکت مساوات‌طلبانه در استفاده از علوم و فنون تکنولوژیک توافقی دارد.

در فصل یازدهم هزینه‌های معاملاتی برای تبیین بنگاه مورد استفاده قرار می‌گیرد تا نشان داده شود کار گروهی در داخل هر سازمان موجب صرفه‌جویی در این هزینه‌ها در رشته‌ای از قراردادهای فرعی منقده در بازار می‌شود. در فصل دوازدهم پژوهش به دفاع از شکل سازماندهی شرکتی در مقابل منتقدینی می‌پردازد که معتقدند این شکل از سازمان، با جناسازی مالکیت سهام از نحوه کنترل و نظارت بر آن، یکی از جوانب ضروری بنگاه سرمایه‌داری را از نظر دور می‌دارد. پژوهش بر این اعتقاد است که تا وقتی دولت روابط متعین متقابل (Codeterminative) میان مدیریت شرکت و منافع نیروی کار را تنظیم نکند، چنین چیزی صحت ندارد. در فصل سیزدهم دیدگاه‌های مؤلف را درباره نگاه‌های سوسیالیستی جمع‌بندی می‌کند، در اینجا وی نتیجه‌گیری می‌کند که نگاه‌های تحت مدیریت نیروی کار دارای افق زمانی محدودی برای کارمندان هستند و این نکته با توجه به شکست نظام‌های

گرچه هزینه‌های معاملاتی مثبت ممکن است مانع از تخصیص منابع به سوی ارزشمندترین موارد کاربرد آن شوند، باز هم سرمایه‌داری نظامی کارا خواهد بود.

بانکناری خصوصی در ایجاد چنین بنگاه‌هایی آشکار می‌شود. بنگاه‌های برنامه‌ریزی شده متمرکز دارای هزینه‌های معاملاتی بالایی هستند که احتمالاً علت اصلی آن شیفتگی به کنترل فعالیت‌های اقتصادی است که موجبات گرایش به ذخیره‌سازی ذخایر و اطلاعات را فراهم می‌آورد.

در مجموعه مقالات پژوهش اقتصاددانان نهادگرای اولیه (OIE) عمدتاً مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند. نقش فرهنگ مصرانه نادیده انگاشته می‌شود. به گفته پژوهش حقوق مالکیت موجب تمایل به استفاده از منابع در سودمندترین موارد کاربردش می‌شود، ولی در اینجا هیچ‌گونه بحثی از فرهنگ کمیابی و آنچه حتی الامکان باید برای معنادار بودن هر گونه مفهوم «سودمندترین موارد کاربرد منابع» ضروری است به عمل نمی‌آید. در ضمن، پژوهش به طور ضمنی اظهار می‌دارد که به نگرانی کامپیوتری که دانشگاه در اختیارش گذاشته تمایل کمتری دارد تا کامپیوتری که خود شخصاً در منزل مورد استفاده قرار می‌دهد. این امر نیز خلصت فرهنگی دارد و تردیدهایی را در مورد اظهار نظر قبلی او مبنی بر اینکه نظام بازار آزاد هزینه رفتار غیراخلاقی را افزایش می‌دهد برمی‌انگیزد. مسایل فرهنگی مربوط به همبستگی و اخلاقیات مبتنی بر رابطه مباشرت، در بحث پژوهش درباره مالکیت اشتراکی نادیده گرفته شده‌اند.

نکته مهم این که اقتصاددانان نهادگرای اولیه احتمالاً مخالف این نظر خواهند بود که وجود حقوق مالکیت خصوصی الزاماً موجب جدایی ثروت از قدرت سیاسی را فراهم می‌آورد. شواهد بسیاری دال بر پیوند نزدیک ثروت و قدرت در جامعه سرمایه‌داری وجود دارد. علاوه بر این پیروان اقتصاددانان نهادگرای اولیه احتمالاً اظهار خواهند داشت که مسایل عملی در خصوص رابطه میان تصمیم‌گیرندگان و افراد خطرپذیر در جوامع سرمایه‌داری و سوسیالیستی وجود دارد. بالاخره هر چه باشد کارگران، به علت تصمیمات ناکارآمد مدیریتی، به طرز چشمگیری در معرض بیکاری قرار می‌گیرند.

دانشجویان مبتدی می‌توانند از کاربردهای کتاب درباره حقوق مالکیت و هزینه‌های معاملاتی برای تبیین نظام‌های اقتصادی، درس‌های فراوانی بیاموزند. برای خوانندگان مجرب‌تر، احتمالاً بهتر است از طریق مطالعه تحلیل جدید اسکلت (آرنولد) در مورد سوسیالیسم که براساس اقتصاد نهادگرای نوین صورت گرفته، رفع نیاز کنند.

یادداشت‌ها:

۱- Jams Ronald Stanfield
۲- Arnold, N. S., the Philosophy and Economics
Press, ۱۹۹۲ of Market socialism, New York. Oxford
University